

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

Бр. 7.

У Сомбору за Јули 1898.

Год. XXX.

ЗАО ДУХ У ШКОЛИ.

Шта, ви не верујете да у школи може бити и злих духова?

Молим вас само за малчице стрпљења, па ћете се и сами уверити, да ово није никаква шала, већ најозбиљнија збиља.

Реците ми, молим вас, који се наставник основне школе не опомиње тренутака, када у сред часа завлада децом нека чамотиња, нека млитавост, неки застој у животу и телесном и душевном, кад их спопадне зевање, кад завлада непажња и расејаност, те деца нису у стању да приберу мисли, кад, тако рећи, постану све сами тупоглавци, не изузев ни оне најбоље ђаке? Ко се од наставника не сећа тренутака, када је и њиме овлађивало исто овакво стање? А, који се наставник не опомиње, опет, тренутака, када и у њега и у ученике му уиђе неки бес, па га свака маленкост стане дражити и једити, те буде склон на саме крајности, кад стане без обзира карати и кажњавати, често и низашто, а ђаци опет кад се узбуне и узјогуне, па се стану тужити и бранити таком раздраженошћу и жучношћу какве су, иначе необичне, па се по неки шта више дрзне и да се противи и одговара, тако, да у учионици завлада право растројство?

Којему наставнику ције све ово познато?

Па шта мислите, шта ли бива свему овоме узрок?

Ја вам и опет кажем: зао дух. Прави правцати *зао дух*, који се чешће настани у вашој учионици, па уилази и у вас и у ваше ђаке. Он је тај, који вам омеће успех од наставе, који вам ремети добре односе између вас и ђака, који вам често загорчава живот, па и многога наставника отера пре времена у гроб.

То је он, невидан и нечујан зао дух, школски демон!

А тај зао школски дух није нико други, до — *угљена киселина* у вашој учионици. То је онај невидни и нечујни смртоносни угљени диоксид, који је везан с воденом паром — он, који се услед

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

дисања неколико десетина децјих плућа, намножио и настанио у вашој учионици, па са сваким новим удисајем улази у вас и ваше ћачиће, те штетним својим утицајем, изазива оне горе изложене немиле поремећаје.

О, колико је зла и покора учинио у школи овај зао дух, ова угљена киселина!

А, пустите децу на одморак, реците јој да сва изађу у двориште, па заповедите да се широм отворе прозори и врата те да се учионица добро проветри, и из ње ће побећи онај зао дух. Децу у дворишту упутите да се проиграју и истрче, те да усисају у себе што више чиста ваздуха са доста кисеоника, па ћете видети како ће се повратити и код вас и код деце и добро расположење, и потребна пажња, и лако схватање. Освежићете се и оживећете и ви и деца, постаћете опет чили и способни за нове умне напоре и ви и она.

О, колико је добра и помоћи учинио у школи чист и свеж ваздух са доста кисеоника!

Ваздух је, као што нам је свима познато, састављен из кисеоника и азота. Кисеоник је прави животни гас, од којег зависи наше свакидање нахођење, наше здравље и наш живот; азот је више мање индиферентан према нама, он само разблажује кисеоник.

Но у ваздуху има, поред водене паре, и других неких састојака, још по врло мало и угљене киселине. Она је, кад је у ваздуху који дишемо, прави демон према нама и нашем животу. У чистом и свежем ваздуху ње је $\frac{1}{10000}$ %, и у тако мајушној количини није штетна; али чим је буде само 1% већ је штетна за здравље, а кад је буде 5—10% опасна је већ и за сам живот човечји.

Угљена киселина се накупи по некад у неким бунарима, а постаје и кад шири превире, те се у по неком подруму, који је без промаје, толико намножи у ваздуху, да се у њему гаси свећа и човек се угуши. У ваздуху у којему је $\frac{1}{5}$ (20%) угљене киселине умире човек за три минута.

За нас је овде од највећег значаја то, што угљену киселину издишу и људи, те се она брзо намножава у ваздуху у затвореним просторијама а где дише много душа*). Такав је баш случај у

*) Колико се може нагомилати у ваздуху издисане угљене киселине и како може она бити чак и за сам живот опасна, нека послужи ова два примера: 1. Године 1756. заробљено је код Калкуте 146 Енглеза, и затворено у кулу, која је била тескобна, а у коју је ваздух улазио само кроз мало проворче; сутра дан, после 11 часова, кад су отворили кулу нашли су само њих 23 полумртвих, а сви остали су се били угушили у издисаној угљеној киселини и помрли. — 2. Исти такав је случај био 1805. год., са 300 Аустријанаца, које су Французи после битке код Аустерлица били затворили да преноће у једној соби, па су за ноћ испустили душу њих 260 услед нагомилане издисане угљене киселине.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

школској учионици. Ту по 40 и 50, а по некад и 60 и 80 деце дише, избацујући свакога тренутка у учионачин ваздух велику количину угљене киселине, а умањујући кисеоник. На тај начин бива школски ваздух све неудеснији за живот. А науком је доказано, да деца не дуже дисањем скоро ни мало мање угљене киселине но одрасли, а то с тога, што чешће дишу од одраслих.

Ова многа угљена киселина у учионици бива демоном школским, који не само што поткопава и руши телесно здравље како ђачко тако и наставниково, него врло штетно утиче и на душевни рад и на душевно расположење.

А борба против овога школског демона сразмерно је врло проста. Она се састоји само у честом и правилном проветравању.

Али, на жалост, још и на крају просвећенога XIX. века има доста људи, па и самих наставника, који се нису уопште навикли на проветравање. Такви наставници онда уипропашћују и убијају и себе и своје ђаке тиме, што учионицу проветравају ретко и недовољно, или је не проветравају никако цело пре подне, па онда опет цело после подне.

Када се наставник не брине, да му се учионица често и правилно проветрава, те у њој не буде увек чиста ваздуха са довољно кисеоника, ту буду ђаци бледи, слабуњави, као испијени, млитави и неокретни. Многи стану патити од тешкога сваривања хране, а често побољевају и од других болести. Ти ђаци, даље, постану и духовно троми, те нити схватају добро наставу, нити је памте као што ваља, нити су у стању да дуже издрже јаче умно напрезање. И учитељ и ђаци буду суморни и раздражљиви. Настава иде уопште тешко и праћена је неуспехом. Учитељ брзо орони здрављем и изгуби духовну еластичност и вољу за рад. — Свему је томе узрок, што је у школском ваздуху мало животворног кисеоника а много угљене киселине која умртвљује и тело и дух.

Напротив, када се наставник брине о томе, да му се учионица често и правилно проветрава, те у њој буде увек чиста ваздуха са довољно кисеоника, ту ђаци буду обично румени, чили и весели, хитри и окретни. Желудац им ради правилно и много се ређе побољевају. Ту ђаци, даље, буду и духовно живахнији, те и наставу схватају добро, и памте је као што ваља, и у стању су да за дуже издрже јаче умно напрезање. И наставник и ђаци буду ведри и расположени. Настава иде у опште лако и праћена је успехом. Учитељ задржава до у старост здравље и свежину и мили му

се рад. — Свему је овоме узрок, што му је у школском ваздуху увек мало угљене киселине, која умртвљује и тело и дух, а довољно животворног кисеоника, који даје живост и свежину.

Тако је у школама које се ретко проветравају и које се често проветравају.

Правила о проветравању ова су што иду.

Учионицу треба проветравати како пре и после школе, тако увек и између часова. И што је учионица мања и снижа, што је више ђака у њој, и што се прозори и врата боље притварају, све то треба проветравати чешће и дуже, а о ветровитим нешто ређе и за краће време. И зими и лети мора се проветравати, јер се увек квари ваздух дисањем.

За време проветравања не треба ђаци да буду у учионици. Ако је удесно време нек изиђу у двориште и врт, ако је рђаво нека се склоне од промаје ма где у школекој згради.

Кад су у учионици намештени нарочити проветрачи (вентилатори), треба учитељ да води бригу о томе, да они увек и раде, и то за време наставе. Но и те се учионице морају за време одмора између часова проветравати и на други начин.

Проветравање између часова и пре и после школе врши се кроз врата и прозоре. У тој целији треба тако отворити прозоре и врата на учионици, да кроз целу учионицу пробије ваздушна струја, а нарочито изнад ученичких места. Да би се извршило потпуно проветравање треба и на ходнику отворити прозоре, те да ваздушна струја добије слободан пролаз. Кад се отворе само прозори или само врата, онда је веома непотпуно проветравање, па често и посве ништавно. Пошто се у горњим слојевима ваздушним наводи највише угљене киселине, коју је горе однео топао ваздух и топла водена пара, потребно је да се чешће отварају и горњи прозори, а не само доњи. О ветровиту времену врло се згодно проветрава учионица, кад се отворе доњи спољашњи прозори а горњи унутрашњи, јер тада ваздушна струја изнесе из учионице не само најпоковарије горње слојеве ваздушне, већ очисти лепо и доње.

Отварање и затварање прозора и врата треба да врши школски послужитељ, а кад су одраслији ђаци и редар. Редара треба упутити да, пошто изиђу сви ђаци из учионице, најпре затвори врата, затим да обуче своју горњу хаљину и да стави капу на главу, потом да отвори прозоре, па онда да отвори и врата и да изиђе из учионице и сам. При затварању прозора, нека најпре за-

твори врата, па прозоре, па онда нека отвори врата за улазак ђака. Ово је потребно, да би се он сачувао од назеба услед промаје.

Осим проветравања између часова, потребно је да се учионица добро проветри у подне и у вече после свих часова. По свршетку школе, у подне или у вече, треба да буде дужност редарева, да остане у учионици после свих ђака и да не иде кући, док школски служитељ не поотвара све прозоре и врата. Тако отворени прозори и врата треба да остану на тихом времену бар цео час, а на ветровитом око пола часа. При овом проветравању треба увек отварати и горње прозоре.

Осим свеги овога, треба сутра дан у јутру или после подне, пре уласка ђака у учионицу, да се она опет проветри неколико минута. Нарочито је ово потребно да се ради у оним учионицама, где се не отварају горњи прозори ради проветравања. То се ради с тога, што се горњи, топли, слојеви ваздушни, који су најискваренији, тешко истискују проветравањем док су још топли, јер као лакши притискују се уз таван одоздо горе. Доцније, кад ђаци нису у учионици, ти се горњи ваздушни слојеви охладе, отежају и падну доле. То је узрок, што нам ујутру учионица јако задише и ако се у вече ветрила читав час.

То су правила о проветравању. Ко се њих буде придржавао неће се кајати, и вршиће родитељску и патриотску дужност према својим ђачићима.

Но онај наставник, који станује у истој згради где су и учионице, чиниће овим и своју свету домаћинску дужност, јер ће своју породицу спасавати од великога зла. Убитачна школска угљена киселина, која није проветравањем изагната из учионице напоље, разлива се преко ноћ, а и преко дан, по целој згради, те кужи ваздух и у учитељеву стану. Вачићи још и изиђу из учионице, па оду на чист и свеж ваздух, те се освеже и надишу се кисеоника, а наставникова деца остају дан ноћ у исквареном школском ваздуху. У том случају ретко кад избија лекар из учитељеве куће, а често се ниже и гроб за гробом. Ту опет онај зао дух, онај школски демон, односи своје жртве.

Срећни су они наставници, који на чист ваздух у школи обраћају довољно пажње, а несрећни они који то не чине.

Ко хоће да буде прави учитељ, нека покуша да лети, о врло топлим данима, држи часове ван школских зидова, у школскоме врту, у хладу испод каквог дрвета. Но окуша, немој да га

омете то, што ће првих часова бити деца непажљивија на пољу
но у учионици. То бива само за два-три дана, доцније тога нестане.
А видеће, да што се ту, на чистом и свежем ваздуху научи, да
је научено, и да му није потребно за те лекције много понављање.
И томе је узрок обилност кисеоника у чистом ваздуху.

И још нешто. Ако немате где држати часове ван учионице,
о врло топлим данима радите при отвореним прозорима и то тако,
да отворите спољашње доње и унутрашње горње прозоре и врата.
Тада ће ваздушна струја ићи над дечјим главама, те неће деца
страдати од промаје, а биће у учионици ваздух чист и свеж, а зао
дух неће смети ни привирити у вашу учионицу.

Ја сам готов.

Молим вас, верујете ли сада, да има злог духа у школи?

Ако верујете, онда вас молим, да не жалите мушка труда
да га прогоните. То од вас захтева ваша узвишена учитељска дуж
нџт, то од вас захтева народ, то од вас захтева Српство, коме не
требају слабостиње и кржљавци, већ здрави, снажни и крепки чланови!

Срет. М. Аџић,

професор учитељске школе у Алексинцу (Србија).

ИЗВЕШТАЈ О СРП. УЧИТЕЉСКОЈ ШКОЛИ ПАКРАЧКОЈ у школској години 1897/8.

Три су догађаја у овој школској години од особите важности
за развиће српске учитељске школе пакрачке. Први је, што је ове
године, као четврте од почетка оснивања, отворен и *четврти разред*,
па су први питомци овога завода крајем године свршили своје науке
и проглашени зрелима за привремено вршење учитељске службе у
народним школама; други је, што се учитељска школа уселила у
нову, лепу и својој намени потпуно сходну *зграду*, власништво па-
крачкога епархијскога препарандијскога фонда; — а трећи, што је
уз учитељску школу у овој години отворен за приправнике *Интер-
нат*, у ком сиромашнији имаду бесплатно, а имућнији уз малу од-
штету пристојан, здрав стан и добар надзор. Тиме је живот овога
младога српскога завода постављен на поуздану и чврсту основу,
па има има и оправдане наде, да ће потпуно одговорити потребама
ових крајева, ради којих је и основан.

У наставничком збору била су ове године ова лица: 1.

Никола Шуиња, сталан редовни професор и пр. управитељ, предавао је педагогију и метод у свима разредима у 19 седмичних часова; службује у овом заводу три године. 2. *Јован Константиновић*, пр. катихета, предавао је науку вере, црквено-словенски језик и црквено појање у свима разредима у 19 седмичних часова; службује у овом заводу две године. 3. *Ђуро Поповић*, пр. редован професор, предавао је српски је српски језик, историју и географију у свима разредима у 20 седмичних часова; службује у овом заводу једну годину. 4. *Јован Кнежевић*, супл. професор, предавао ја соматологију у I. разреду, хемију у II. разреду, немачки језик и природис у свима разредима, физику и гимнастику у III. и IV. разреду свега у 20 седмичних часова; службује у овом заводу две године. 5. *Богољуб Бакаловић*, супл. професор, предавао је математику и цртање у свима разредима, краснопис и гимнастику у I. и II., а физику у I. разреду свега у 22 часа седмично; служи у овом заводу једну годину. 6. *Симо Вукели*, помоћни учитељ, предавао је економију у 4 часа седмично. 7. *Иван Чешкић*, помоћни учитељ, предавао је музику (свирање на виолини) и харм. певање у 4 часа седмично.

У почетку школске године уписало се у I. разред 14 приправника, у II. разред 12, у III. разред 18, у IV. разред 17; свега 61 приправник. У току године ступио је дозволом Високог Школског Савета у IV. разред 1 приправник и у I. разред 1; а ступила су из III. разреда 2 приправника и из I. разреда 1, — тако да је на крају године било у сва четири разреда 60 приправника.

По вери били су сви приправници православни.

По завичају било је 35 приправника из Хрватске, 18 из Славоније, 2 из Угарске, 3 из Босне, 2 из Србије.

По моралном владању било је у I. разреду 7 примерних, 3 похвална, 3 уредна а 1 је ради болести остао неоцењен. У II. разреду 8 примерних, 2 похвална, 2 неуредна (ради неуреднога понашања школе). У III. разреду 5 примерних, 9 похвалних, 2 уредна. У IV. разреду 8 примерних и 10 похвалних. Према томе се врло ретко већина приправника врло добро владала, јер од њих 60 било је примерна и похвална владања 52.

По успеху у наукама оцењено је у I. разреду с добрим успехом 9, с довољним 3, с поправком 1, неиспитан ради болести 1. — У II. разреду с врло добрим успехом 3, с добрим 3, с довољним 2, с поправком 2, с недовољним 2. — У III. разреду с

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

одличним успехом 1, с врло добрим 3, с добрим 6, с довољним 2, с поправком 4. — У IV. разреду с одличним успехом 1, с врло добрим 7, с добрим 6, с довољним 4.

К испиту зрелости припуштени су на основу закључнога разреднога испита сви приправници IV. разреду и по дозволи Вис. Школског Савета један приватан кандидат.

Писмени испити зрелости одржани су 13. (25.), 15. (27.) и 16. (28.) маја пре подне по овим темама, које је доставило председништво Вис. Школ. Савета:

Из педагошких наука: „О методу наставе у читању и писању са гледишта историјскога и са гледишта савремене методике с нарочитим обзиром на српске школе.“

Из српскога језика: „Ко не држи брата за брата, он ће туђина за господара.“

Из рачуна: 1. Из једне цеви истече за 1 сат $\frac{3}{4}$ Нл. воде из друге цеви за исто време $\frac{3}{4}$ Нл.; а) колико ће воде истећи за 9 сати и 25 мин.? б) за колико ће се сати добити 51 Нл. воде ако из обеју цеви буде вода текла? — 2. Колика је садржина кугла са пречником од 15 см. ако је изнутра шупља а пречник кругласте шупљине је 12 см.?

Усмени испити зрелости држани су 29., 30. маја (10., 11. јунија) и 1. (13.) јунија пре и после подне под председањем изасланика Школскога Савета високоблагородног господина Николе Ђукићевића, пристављеног главног срп. нар. школ. референта; а духовног члана испитнога поверенства наименован је преч. госп. Атанасије Зорчић, окружни протопрезвитер пакрачки, а први и последњи дан присуствовао је испитима и високопреосвећени господин Мирон Николић, епископ пакрачки.

По свршетку испита испитно је поверенство установило оценама испитних кандидата, које им је 2. (14.) јунија у присуству високопреосвећеног господина епископа саопштио повереник Вис. Школ. Савета, прогласивши оне који су испит положили, способнима привремено обављање учитељске службе у српским нар. школама.

Између 19 кандидата, који су полагали испит зрелости, показао је одличан успех: Радоје Вуксан из Дабра у Хрватској; врло добар успех: Милан Бањанин из Митровице у Срему, Јован Богдановић из Мајских Пољана у Хрватској, Василије Вукобратовић из Суводола у Хрватској, Владимир Михајловић из Даља у Славонији, Адам Мушкиња из Ласовца у Хрватској, Душан Симић

Гржића у Хрватској и Милан Шушљић из Сарајева у Босни; добар успех: Димитрије Забрдац из Загреба у Хрватској, Петар Зељковић из Бршљанице у Хрватској, Милован Катић из Слушнице у Хрватској, Ђорђе Петровић из Бате у Угарској, Вук Поповић из Залужнице у Хрватској и Душан Радовановић из Црквеног Бока у Хрватској; довољан успех: Илија Грба из Јасенице у Хрватској, Самуило Малобабић из Водотеца у Хрватској, Милан Мандић из Садиловца у Хрватској и Божо Мишчевић из Огулина у Хрватској. Један кандидат је упућен, да ради недовољнога успеха понови испит након годину дана.

Разредни испити са I., II. и III. разредом одржани су 8. (20.), 9. (21.), 10. (22.) и 11. (23.) јунија, а школска је година завршена службом божјом и свечаним Благодарјењем у цркви на Видов-дан 15. (27.) јунија.

Ове године уживало је народне стипендије из клирикалнога фонда по 80 фор. годишње 15 најбољих приправника. Осим тога имало је више приправника с разних страна мање потпоре.

Здравствено стање приправника било је с малим изузетцима повољно. Болесне приправнике лечили су бесплатно кот. лечник г. др. Пет. Јовановић и опћ. лечник г. др. Најман.

До ове године смештена је била ова учитељска школа у здању, које је власништво Епархијскога Богословскога фонда. Но почетком школске године 1897/8. пресељен је у нову школску зграду, која је набављена за своту од 20.000 фор. из Епархијскога Препарандијскога фонда. У тој згради одређене су за школске потребе ове просторије: зборница (уједно управитељева канцеларија), четири разредне собе, велика дворана за држање каталога и учење појања, кабинет за географију и историју, кабинет за природне науке и цртање, велика дворана за гимнастику, соба за механичке радње, стан за подвормника. Све те просторије довољно су простране и одговарају потпуно намени својој. Сама зграда налази се у сред врта, који служи приправницима као покушалиште за економске радње, нарочито за воћарство, вртарство и пчеларство.

У истој згради, на првом спрату налазе се просторије Интерната за учитељске приправнике. што га је почетком ове школске године отворио епархијски школски одбор. Те се просторије састоје од три велике спаваће собе, умиваонице, купаонице, собе за болеснике и магацина. За учење служе интернистама школске собе. Надзорником Интерната поставно је епарх. школ. одбор управитеља

учитељске школе, који у то име има у згради стан. Од 60 приправника било је интерниста 45, од којих је 41 уживао стан, огрев и осветљење бесплатно, а четворица су плаћала по 3 фор. месечно.

Отварање Интерната изазвала је у првом реду оскудица здравих и добрих станова за приправнике. Накрац је наиме од мањих места, па су приправници били принуђени становати у кућама, које су испод сваке критике и са здравственога и са сваког другог гледишта. А већ у ово кратко време, што Интернат постоји, показале се врло добре последице те установе. Полазак школе, напредак у наукама, владање у школско и нарочито у ваншколско време, уредност и чистоћа, здравље — све је то сада сасвим друкчије, но што је било пре. Интернат је додуше за сада још непотпун, јер приправници у њему имају само стан, огрев и осветљење, а хранити се морају још увек по приватним кућама, но даће Бог, па ће епархијском школском одбору и председнику његову, високопросвећеном господину епископу Мирону Николићу поћи за руком наћи средстава и за препитање питомаца, па да Интернат буде сасвим потпун.

Идућа ће школска година у овом заводу почети 20. августа (1. септембра по нов. кал.).

Ш.

ШКОЛСКИ МУЗЕЈ У БЕОГРАДУ

Приликом стогодишњице од рођења (3. новембра 1896.) покојног Јована Гавриловића добротвора учитељске сирочице у Србији, Главни Одбор Учитељског Удружења решио је, да се установи *Школски Музеј*.

Музеј је и основан 24. новембра 1896. год. Главни Одбор Учитељског Удружења дао му је одмах 500 динара материјалне припомоћи а за управитеља изабрао му је вредног учитеља Димитрија Ј. Путњиковића са још два помоћника.

Настојавањем управе збирка Школског Музеја почела се полако богатити. Министарство просвете у Београду дало му је припомоћи 600 динара и одобрило је, да се неке школске ствари које се у министарству налазе, а нису му потребне уступе Школском Музеју, уједно је препоручило учитељима и учитељицама као и другим школским властима, да прикупљају разне ствари и да шаљу их Школском Музеју.

Управа музеја обратила се осим тога с позивом на целокупно српско учитељство и Србе родољубе који ма у којем крају српства живе, да шаљу своје прилоге музеју. Одзив није био до данас такав, какав би могао бити. — Знак нашег немара према развтку народне нам просвете. — Осим тога управа је молила чешка учитељска друштва, да му шаљу прилоге, чему су се како друштва, тако и поједини учитељи радо одавали. Такођер обратила се управа с молбама министарствима просвете у Бечу, Берлину, Паризу, Бриселу, Риму, Букурешту, Цетињу, Софији, Хрватској зем. Влади, оделу за богоштовље и наставу, Хрватском педагошком књижевном збору и Босанској земаљској влади и неким заводима и творницама у крајевини Србији. Од умољених, многи су

се одазвали молби управе, а најбоље се одазваше: аустријско министарство просвете, пославши 1200 комада разних прилога у вредности од три хиљаде динара; хрватска земаљска влада, која је послала све уџбенике своје и хрв. педагошки књижевни збор.

Имаовина Школског Музеја износила је у новцу 1106 динара, од којих је утрошено за намештај 250 динара, на умножавање збирака 200 динара и на разне друге потребе 250 динара, свега 700 динара. Остало је дакле још чистих 406 динара. — Број ствари у општем списку износи 2350. Међу овим стварима има слика за земљопис и повесницу, јестаственицу, технологију, привреду и др. мапа, модела, справа, збирака и других наставних средстава, ђачких радова итд. Вредност збирака није још тачно одређена, но у опште узевши може се рећи да им је вредност око *пет хиљада* динара.

Податке ове о стању школског музеја, саопштавамо из извештаја о музеју, који је издао управитељ му Д. Ј. Путниковић.

Радујемо се напретку ове лепе и корисне просветне установе и препоручујемо српском учитељству да је потпомогне, да јој шаље прилоге као, настава средства, разноврсне потребе за школе, ђаке и учитеље као и све оно што има историјске вредности за познавање развитка српских школа.

Привликом овогодишње учитељске скупштине у Београду приређена је изложба ствари које су до сада прикупљене у музеју. И.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Седница Високославног Школског Савета. Друга седница Школског Савета за ову годину одржана је 10. и 11. о. м. пре и после подне под председништвом Њег. Светости патријарха Георгија. Присутни су били ови чланови: др. Ника Максимовић, др. Михајло Полит, прота Јован Борота, Стеван Лазић и Теофило Димић.

Предмете је реферисао заменик главног школског референта Никола Ђ. Вукићевић. Перо је водио Милан Меанџић, први перовођа саборског одбора.

Како је прва овогодишња седница Школског Савета одржана у првој половини марта, то је за пет месеци нарастао број предмета који су се у овој седници расправити имали, на 150.

На захтев министарства, да се у учитељским школама у Сомбору, ради што бољег напретка у мађарском језику барем један предмет мађарски предаје, одговориће се, да се тај захтев коси са школском уредбом од 1872. године, која је највише потврђење добила, с тога се остаје при садањем стању.

Извештај епархијског школског одбора бачког у предмету напред непријављених посета старо-бечејских школа од стране државног школског надзорника узет је на знање и поднеће се министарству.

Саслушани су извештаји изасланика Школског Савета о испитима за учитељско оспособљење у Сомбору и у свези с тиме учињена су нека расположења, која ће унапредити како дисциплину тако и успех у истим школама.

Прочитани су извештаји главног школског референта о

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

испитима зрелости у учитељској школи у Пакрацу, и усвојени су предлози истог референта у погледу тих школа.

Узети су на знање извештаји о вишим девојачким школама у Панчеву, Сомбору и Новом Саду.

Прописан је једнообразан наставни план за све три више девојачке школе.

Извештај привременог епархијског школског референта темишварског Ј. П. узет је на знање и уступљен земенику главног школског референта за употребу при склапању главног извештаја о школама. Уједно је исти привр. референт решен ове дужности и повраћен на своје првобитно место у Панчеву, а на место привр. епарх. школског референта расписаће се стечај.

Утврђен је прорачун препарандија и виших девојачких школа за годину 1899. и поднеће се саборском одбору на употребу.

Издани су декрети: Јовану Живљновићу за сталног професора у учитељској школи у Сомбору, Милану Манојловићу за сталног учитеља в. дев. школе у Сомбору, а за учитеље: Светозару Пирошком у Ст. Бечеју, Јованци Летићевој у Пирошу, Марији Јовановићевој у Модошу, Душану Грунчићу у Вел. Бечкерек, Милораду Борђошком у Беодри, Славку Радовићу у Вел. Кикинди, Душану Бешлићу у Падеју, Петру Милетићу у Мађ. Чанаду, Јелени Белеслијиној у Тиса-Хиђошу и за забавиљу у Новом Саду — Катици Максимовићевој.

Избор Ђорђа Терзина у Темишвару, пошто није обављен по постојећим прописима, уништен је, и наређен нов избор.

Оболелом катихети и професору горњо-карловачке учит. школе проти М. Грбићу дозвољен је једногодишњи допуст ради опорављења здравља и позвана је управа, да учини предлог за суплирање.

Ради Бикару привр. катихети и професору на учит. школи у Сомбору, изједначена је плата с платом осталих редовних професора.

Призив црквене општине суботичке против решења епарх. школског одбора бачког у предмету попуњена учитељског места у школи на Келебији уважен је и наређен је распис овог стечаја.

Призив црквене општине сентомашке у предмету плате учитеља V. и IV. разреда није могао бити решен, јер не предлеже сви потребни списи.

Бившим заменицима епарх. школског референта бачко-будимског В. Пушибрку, Ј. Грчићу, А. Варађанину, проти Г. Бољарићу и К. Чупићу досуђена је награда за службовање.

Утврђено је основно писмо за фонд „св. Саве“, који је крајем 1897. год. износио преко 37.000 фор.

Исто тако је одобрено основно писмо за фондове како више девојачке школе у Новом Саду, тако и оне у Панчеву.

Позвана је управа учитељске школе у Сомбору, да учини сходан предлог за промену: Правилника за полагање учитељског оспособљења у Сомбору.

Прописан је правилник за полагање практичног испита за учитељско оспособљење у Пакрацу и Горњем Карловцу.

Остало било су наонајвише молбе разних лица и предмета од мањег значаја. „Бр.“

Састанак. Учитељи и учитељице који су 1893. године свршили учитељску школу у Сомбору, заказали су били још тада, да се после пет година, а наиме 9. јула 1898. године састану. Сходно завету том, г. Ђорђе Терзин учитељ из Вел. Кикинде сазвао је преко српских листова другове и другарице своје, да се реченога дана састану у великој дворани садање женске учитељске школе, у којој су у оно време за учитеље оспособљени Позиву томе одазваше се и дођоше на збор: Гђца Вјера М. Петровића проф. на жен. учит. школи у Сомбору и Јелена Милева Теодоровића учитељица у Срп. Ст. Миклушу; од другова пак г. г. Ђорђе Терзин учитељ у Вел. Кикинди, Милан Љ. Стојшић учитељ у Мокрану, Љуба Милованов учитељ у Ст. Бечеју, Павле Чонић учитељ у Бијељини, Душан Вешлић учитељ у Падеју, и Стефан С. Илкић учитељ у Сомбору. Састанак је био у 10 часова пре подне у вел. дворани женске учитељске школе, где је био и бивши разредни им старешина и духовни отац пречасни г. јереј Младен Борђошки катих и проф. жен. учит. школе. Одатле су учитељи посетили свог доброг наставника и управитеља г. Николу Ђ. Вукићевића, који их је врло радо примио и дуго се с њима разговарао и показао им ново здање српске мушке учитељске школе, те велике задужбине светог патријарха и добротвора нам народног преузвишеног господина Георгија. После ове посете посетили скупљени г. г. професоре; јереја Младена Борђошког, Миту Калића, Милана Стојшића и Стевана Јовића мушки су имали заједнички ручак, а после подне су провели у Српској Читалоници, у шетњи по граду и правећи посете својим познатима. У вече су били на чају, код учитеља Ст. С. Илкића, а у јутру 10. јула разишли су се својим кућама. Скупљенима је врло жао било, што се нису скупили и остали другови и другарице, сходно задатој часној речи. Изостанак су свој извинили ови: Војислав Борић и Ристо Мисита учитељи у Брчкој, Душан пл. Јов. Которач учитељ у Батањи, Душан Пауновић учитељ у Паланци (Банат), Михаил Радановић учитељ у Меленцима, Златоје Јован Сремчевић учитељ у Гардиновци, и гђеце: Зорка Дотлића из Нерадина и Катинка Ракића из Горњег Ковиља.

Нов пројект закона о народним школама. У Србији су начинили нов пројект закона о народним школама по коме основно школовање траје пет година. Заводе се грађанске школе које ће полазити деца по свршетку основне школе. Варошке грађанске школе имаће карактер занатлијеских и трговачких школа а сеоске пољопривредни карактер. Наставници ће бити академски образовани људи или учитељи после 10 година службе уз полагање прописаног испита; завешће се сталан надзор. — Станарина за учитеље одређена је према местима. Има је од 80, 65, 45 и 30 динара месечно. Последња је по селима.

Пр. Гл.

Курсеви. Курс за ручни рад био је у Београду и на њему је било око 30 учитеља. Такође су били пољопривредни курсеви за учитеље основних школа у Топчидеру, Краљеву и Букову.

О испитима. Руски лечник др. Игњатијев тврди, да испити веома штетно утичу на здравље деце. За време испита изгубе деца 79% од своје тежине. У вишим разредима се то јаче онажа него у нижим. Сваки ученик изгуби 3 1/2—5 фуната.

Школска кухиња. У Вриве у Швајцарској установљена је школска кухиња, где ученици добијају чорбу и вариво за 5 сантима (2 1/2 новч.), а за 4 сантима месо и 225 gr. хлеба. S.

Педагошка библиотека у Шведској. Ова је библиотека основана у Штокхолму године 1885. и тада је имала 2854 дела. Од тада је на-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

растао број дела на 14,600. Ту су дела: 1. О раду на васпитању и настави, и то новине и часописи, извештаји са екуштина, школски закони и наставни планови, извештаји о стању школског особља, школски извештаји, даље извештаји о школском материјалу, о школским зградама, школекој хигијени, о историји васпитања и наставе итд. 2. Школске књиге 3. Литература, која служи учитељима и учитељицама за припрему или за студију у интересу наставне службе. Чим се број дела увећао, одмах је повећан број оних, који су узимали књиге на проучавање. Пр. Гл.

Реформе у настави у Енглеској. Ове године у многоме је реформирана настава у Енглеској, а нарочито у овим тачкама: *Историја* не ће више бити обавезна на гимназијама, већ ће бити необавезан предмет. *Вероисповедне гимназије* изједначиће се са јавним гимназијама. *Девојке* ће имати приступу у све јавне гимназије и реалке. *Средња настава* мора се изнова преуредити, а тако исто и плате учитељима. *Правила промоције* за универзитете измениће се.

Лечење деце која беже од школе у Америци. У Њујорку постоји нарочита школа за децу, која избегавају школу. Кад даду каквог дечака у ту школу, одмах се одређује извесна сума, коју дечко мора зарадити, пре него што изиђе из те школе. Сума се одређује тако мала, да је може зарадити за 2—3 месеца сваки поле вредан дечко. Њему се плаћа за све, што ради; ако је лен и небрижљив, или ако икакву погрешку направи, кажњава се *новцем*. Наравно, сам мора да плаћа храну, али и поред те забране, може он да дода новаца у одређеном року, те да га отпусте, само ако се веома добро влада. Овим се жели то да се деца навикну на озбиљан и правилан рад, те да не налазе више воље за бежањем од школе. Зарађени новац исплаћује им се у боновима, који вреде 1, 2, 5, 10, 25 или 50 пара динарских. За дечаке се отвара штедионица, у коју ће моћи да улажу свој новац у боновима.

Пр. Гл.

РАЗНО.

Октоих — на енглеском језику. Наша света православна вера све више и више привлачи на се пажњу умних људи западне Европе. Претерано сујеверје које се угњездило у римској цркви и неограничени радијонализам протестаната не може да задовољи душу људи у којих религиозно осећање тражи праву веру. Осим старо-католика, којих број сваке године расте све више и више и који у православном хришћанству виде чисту веру Христову и православље првих векова Хришћанства. У Енглеској већ од неколико десетак година овамо онажа се снажна тежња да се англиканска црква уједини са православном-источном црквом. И енглески и руски богослови — научењаци полагано, корак по корак раде на узајамном упознавању. За плод тога рада сматрати се може и превод православног октоиха (осмогласника) на енглески језик. Превод је израдио руски православни свештеник у Лондону Николај Васиљевић Орлов. Књига је штампана у Лондону ове године и наслов јој је: „*Octoechos, or the book of eight tones...*“ итд. Писац је врло добар зналац енглеског језика, те је превод тачан и разговетан, да читалац Енглеz може врло лако да разуме сву лепоту узвишене поезије која се налази у нашим богослужбеним књигама. Као што славу православља шири у Енглеској уважени отац Николај Васиљевић, исто тако чини и међу класичним народом нашега доба — Немцима, чувени свештеник берлинске руске православне цркве протојереј А. П. Маљцев, који преводи све главније богослужбене књиге наше на немачки језик, те се у *Погсдому*, по часа далеко од Берлина, код руске колоније „Александрово“ богослужење обавља на немачком језику, један пут у месецу. Оваких раденика имају Руси и по другим местима. Пр.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Летопис Матице Српске уређује Милаш Савић. Књига 195. 1898. Свеска трећа. У Новоме Саду, штампарија српске књижаре Браће. М. Поповића. 1898. — Цена 70 новч. — стр 200.

Књиге за народ издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића: Свеска 78. Јектика, Суџија, туберкулоза и скрофулоза опис болести с напутком како да се бранимо за народ написао др. *Радивој Симоновић*. I. стр. 56. Свеска 79. — то исто II. стр. 52. Цена је свакој свесци 10 новчића. — На срце стављамо српском учитељству, да ове по здравље нашег народа врло потребне и веома корисне књиге, народу читају и међу народ шире.

Школски Музеј у Београду I. Извештај за 1896. 1897. и 1898. год. Саставио Д. Ј. Путниковић учитељ, управник Школског Музеја, Београд, штампано у државној штампарији краљевине Србије 1898. стр. 12.

Школска Башта њено оснивање и уређење. Написао Филип Јерговић професор. Цетиње к. ц. државна штампарија 1898. стр. 24.

ИЗЈАВА.*)

„Школски Одјек“ у 14. броју под рубриком „Белешке“, а под насловом „Партизанство у новосадеком учитељском срезу“ усељед тога, што смо ми (ја и мој друг Чешљар) у једном нашем спису и то изгред навели, да смо приметили, да је у новосадеком учитељском срезу партизанство јако развијено, напао нас је, а нарочито мене потписаног.

Дабогме, да се једна написана реч може разпо прочитати, па тако и те наше речи којима ми близу нисмо онако мислили, као што је „Шк. Одјек“ схватио и донео. Међутим, имали партизанства међу учитељима тог среза, ено су осим нас и у јавном листу „Бранику“ неки о томе рекли.

По прочитању речене белешке у „Школ. Одјеку“ паде ми на ум ова прича: Казали прицу да је црн, а он се ужасно наљути. А кад су га запитали зашто се љути кад и јесте црн, а он им одговори: Па баш зато се и љутим, што ми говорите кад већ видите да сам црн. Ја у оном нападају „Школског Одјека“ на мене, видим причеву љутитост. Или ће браћа — или господа, како хоће — око „Школ. Одјека“ рећи, да они не припадају ни једној партији и да нису партизани? Видите, ја бих волео то чути. Међутим, сама дела им другчије говоре. У осталом ја и сад изјављујем, да ми у оном спису нашем писмо мислили браћи учитељима новосадеког среза партизанство пребацити у оном смислу, како је то „Школ. Одјек“ узео.

Уједно изјављујем, да ја нисам писао онај чланак у 46. броју „Браника“ који „Школ. Одјек“ спомиње, шта више, кад сам га прочитао ја сам га и у нечем осудио, јер се „прљаво рубље не пере на улици“ и с погледом на онај закључак учитељског збора, да се критика при затвореним вратима, т. ј. само у учитељском кругу води, тим пре сам могао осудити.

На друга разглагољствија у поменутој белешци имам само то да приметим: да смо ми у ст. бечејском учитељском среском збору нашли у *погином смислу брићу учитеље*, који су само корист школе и учитељства тај дан на уму имали, за чиме сам и сам вазда тежио и тежим.

Толико, тек нек се зна.

У Госпођинци, 10. јуна 1898.

Мита Пејић, учитељ.

*) За изјаву ову, уредништво не прима одговорност ни у ком погледу. Уједно изјављује, да је противно свакој личној полемици; но како по обавештењу г. М. Пејића, уредништво „Шк. О.“ није хтело изјаву му штампати, ми сходно начелу: „*audiatur et altera pars*“, доносимо ову изјаву по молби г. М. Пејића, ради равнања шире публице.

НАШИМ ДУЖНИЦИМА.

У току неколико последњих година ми смо преко листа и преко нарочитих опомена, опомињали дужнике наше, да нам дуг свој намере. Од многобројних дужника — међу којима има и доста црквених општина — није нам платила дуг свој ни једна петина. Ми смо лист издавали и старали се да га као аманет неумрлог педагога нашег покојног др. Ђорђа Натошевића одржимо и од пропасти сачувамо, али она читалачка публика листа нашег, која је лист примала, а новац за њега никада нам није слала, није се ни најмање обзирала на труд наш, на вољу и целъ нашу. Пребацивало и пребацује нам се, да лист у потоње време врло неуредно излази. Признајемо и ми то, али уједно изјављујемо да томе нисмо ми криви. Штампарија нам лист не може бадава штампати, ми пак нисмо могли бити тачни у плаћању, јер нам наши многи претплатници врло неуредно или никако дужне своте не шиљаху.

Сада смо у том положају, да смо дуг са штампаријом помоћу добивеног новца од ревносих претплатника којима топло благодаримо — и припомоћу из фонда „Школског Листа“, изравнали. Но у будуће нисмо ради више да се у дуг заплемо. Овогодишња претплата и припомоћ је исцрпљена, а крај године још није ту, те смо према томе обвезани и заостале бројеве за ову годину издати с обзиром на број оних претплатника који нам за целу годину претплату послаше. Пошто су нам дакле сва материјална средства исцрпљена, а о сопственом нашем трошку лист издавати не можемо, **то најозбиљније и најучтивије позивамо многобројне славне црквене општине и остале поштоване дужнике наше, да нам дугове своје за ову и многе прошле године неизоставно у најкраћем року послати изволе, како би лист по дужности својој до краја ове године издати могли.** Молимо их да не забораве, да су лист кад год је изашао редовно примали, те да им **морална дужност** налаже, да нас сада намере. Врло ће нам непријатна дужност бити, ако узморамо своја потраживања судским путем утерати.

Сталним и уредним претплатницима и ревносим сарадницима нашег листа овим путем изричемо топлу благодарност на поклоњеном свагдашњем поверењу и помоћи и молимо их да нас и за даље не оставе.

Од своје стране обричемо, да ћемо се свим силама старати, да лист *најуредније излазио буде*, и да по садржини својој потпуно одговарао буде намери и сврси својој.

У Сомбору, концем месеца јулија 1898. године.

Уредништво и администрација „Школског Листа“.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.